

րուն։ Մեր հրատարակչականը, խօսելով Միփիշքի հայտնաբերման մասին միայն, ան աչ դեռ գուրդի է գիտակից կազմակերպություն։ Բացի քանի մը կարեւոր կեդրոններէ, ուր կը բախուի անդու աշխատանք հրատարակութիւններով՝ որոնք կրնան երոստականներուն հետ մըցիլ, չունինք տակաւին հաստատուն ուղղութիւն և հիմնադրամ, որ արդիւնաբեր անձերն ձեռքը տրուելով՝ կարելի ըլլայ արտադրել մեքոտիկ ռձով շարքը կամ շարքերը մեր գրական անցեալ դեմքերուն, որոնց գործերը լրագիրներուն կամ պարբերաբերքերուն խորշերուն մըռքեանը մէջ քաքուն կը մնան տարիներով։ Որքան դրամ է որ վատնուած է և կը վատնուի դեռ մեր մէջ ուրիշ նպատակներով, որոնք յաճախ ազգին օգտին համար չեն։ Երբ այդ գումարները այս ուղղութեամբ մէկտեղուած ըլլային, ինչքան գեղեցիկ գործեր, վերահրատարակութիւններ մեր արդի գրագետներէ, ուսումնասիրութիւններ մեր գրական ու պատմական անցեալին շորջ չին կատարուել, ախելով այսպէս նոր յոյս, նոր կեանք՝ գրքի ծարաւէն մաշած մեր գաղութներուն համար։ Սկիւնատ պիտի ըլլար գանգառու, երբ արդի հայ գրագետներն սեփական արտադրութիւններուն տկնարկէի, և կամ օրագրերն և պարբերաբերքերն քոչին տակաւնաբեր։ Ո՛րքան ատուք չափէն աչ աշխի եւ, և գերմարդկային ձիգերն արդիւնք, մեծապէս գնահատելի վարատական ազգի մը նեղ պայմաններուն մէջ՝ հրաշքի մը պէս յայտնուած։ Պակասը՝ ան-

ցեալը փրկելու, ձեռագրական, հնուխօսական, մանրանկարչական և գրական հեռաւոր կամ մօտաւոր անցեալը փրկելուն մէջն է, որ առանց ծրագրի, առանց գիտակցօրէն բաշխուած դրամագրութի մը չի կրնար իրականութիւն դառնալ։ Հակառակ այն միաբարակ հոշնաքին, որ մեր ներկայ սերունդին գրագետները կու տան ամէն տարի, իբր բանաստեղծական կամ վիպական հատորներ, մեր գրական պետքերը կան և կը մնան տակաւին։ Չունինք գիտակցօրէն պատրաստուած գրագետներ, համարաբան տեսած, բարձրագոյն կրթութիւն առած, արեւմտեան մշակոյթին և գրականութիւններն մասնագիտութեամբը շատաւորուած, ձգրտուած մտքեր, գրիչներ, ու մանաւանդ չունինք ձեռնարկող հայագետ-հայկաբան երիտասարդ գրողներ, որոնց ըզոչին վրայ զգայինք գրաբարի մայր երակէն փոխանցուած արիւնի հարստաւորութիւնը, կորովը, հիւր անտեղիտաշի և անուստան։ Բացի քանի մը դեմքերէն, որոնք աչ հին սերունդին կը պատկանին, և չեն կազմեր պտուղները մեր արժանիքին կամ ջանքերուն իրենց պատրաստութեան մէջ, միշտները, աշուն, աշնանային տերեւներն դաշկութիւնն ունին, և չենք գիտեր քե որքան պիտի կարենան պահել իրենց վրայ այն կեղծ ջնարակը, որ ունանց աչքերը կը գոռաբացնէ խոշաւիտի վայրով։

Անձ մեր պետքերը, քաց ու իրականօրէն տխուր...

Տարի մըն աչ ահաւաստիկ բոլոր-

րունցաւ ու լեկը կը գտնուինք տակաւին դեռ յանդիման մեր յոյսերուն, մեր փափաքներուն, ինչպէս շատ տարիներ առաջ, երբ ուղեկորոյս ձաւբորդի մը պէս՝ հորիզոնին գիշերաշառատողը տագնապալից կ'որոնէինք։ Ուրեմն քաց մ'իսկ չենք առած դեպի կազմակերպութիւնը, դեպի միութիւնը մեր ուժերուն, որ միայն կրնայ փրկել մեզ անել կացութեան։ Յոյսեր, փափաքներ, գիրար հերքող ծրագիրներ, անպի ճօն ճոշներն պէս՝ որ քեքէ հովէ մը կը ջրանան, ոչնչացած են ցարդ առաջին արգելքներուն աչքէ։ Միփիշքի հայութիւնը անհրաժեշտօրէն կարիք ունի միացնելու իր ուժերը, իր բարոյական կորովը նիշքական միջոցներուն հետ, մարմին տաշու համար փայփայուած յոյսերուն։ Եւ ինչ է հասարակաց, համագային, համահայկական ձեռնարկ Միփիշքի աշխատող կիւմաներուն տակ ապրող անհատներուն, ընտանիքներուն, մեծ ու պզտիկ կազմակերպեալ մարմիններուն։ Իրի չի բարբախտ ամենուն կործանին տակ նոյն, դարաւոր կերպով նոյն և անփոփոխելի ազգաբանական ման մղձաւանջը։ Բայց ինչո՞ւ այն ատեն, մեր ուժերը, մեր միջոցները, ըլլան անոնք հոգեկան և տնտեսական, չգան ու չկրնան մէկ ուղղութեամբ, աննախանձ կերպով, արդարութեան և ձեռնարկաւորութեան հիման վրայ, իրագործելու հասարակաց ցանկութիւնը։

Յաւալի հակաւորութիւն մը, տակաւին, կը տանչէ մեր հոգիները։ Հակառակ որ շատ են մեր պետքերը, մեր կարօտութիւնները, մենք կը ցրուենք մեր

ուժերը, անտեղծելով նորանոր ուղիներ, որոնց վախճանը՝ կարծես շարժումն ու գործունէութիւնն է միայն, առանց օգտակարին, անհրաժեշտին կենսական կարեւորութիւնը ընթերցելու։ Դրանոր ուղիներ են բոլոր այն յաշակութիւնները, բոլոր այն կամակորոշութիւնները՝ որոնցմով ձեռնարկուած գործի մը մէջ գործօն անհատները և կամ գլխաւորները գործին, փոխանակ ծրագրուածը ձգրտօրէն հետապնդելու, իրենց տեսակետը, իրենց մտայնութիւնը պարտադրել կը ջանան, ի վնաս գործին ընդհանուր յաշտութեան։ Ասիկա դիտուած երեւոյթ մըն է մեր ազգային գործունէութեան մէջ։ Անհատական ուժին և կարողութեան ցոյցանքը հաւաքականութեան դիմաց. տեսակ մը մեծամտութեան, նախանձի, յաշակութեան արտաշայտութիւններ, որոնց պտուղը յաճախ շեղուած անմիաբանութիւնն է, կործանարար ամէն գեղեցիկ գաղափարի ու ձեռնարկի։ Այսպէս է ուրեմն որ կը բազմանան մեր ուղիները, և այսպէս կը վտանգուի հասարակաց բարիքը, հասարակաց օգուտը։ Չըսենք մեր ուղիները, այլ ըսենք պարզապէս մեր ուղիներ, որ մեր նպատակն է, մեր հանրական ու միակ վախճանը։ Երբ ուղիները կը շատնան մեր աչքէ, մեր միջոցներն աչ, որոնք արդէն ջարհաւոր են, ձախառագրականօրէն կը ցրուին ու կը տկարանան։ Ամփոփենք մեր ուժերը, միացնենք մեր ուղիները, կամքի ու մտքի համերաշխ միութեան գծին վրայ, ու ապաւենք գեղեցիկ ապագայի մը շողողուն արշալոյսին։